

היצרנים הקטנים במושב שלוה

יוסי מלול - משק הבקר והחלב
hmb-malul@icba.org.il

בימים אלה שבהם מדברים על הורדת מחיר החלב ואפילו בצורה דרמטית, יצאתי לביקור בכמה נקודות מייצגות בארץ, עם רפתנים בעלי מכסות חלב קטנות, שיהיו הקורבנות הראשונים של הפגיעה במחיר המטרה. לא ברור כיצד אפשר להתפרנס ממכסה כל-כך קטנה!

במושב יש 83 נחלות, רוב התושבים הם מבוגרים, בנים ממשיכים יש מעט מאוד ואלה שבגיל העבודה עובדים בעיקר מחוץ ליישוב.

בתחילת הדרך היו במושב 57 רפתות וכיום נשארו בו ארבע בלבד: שלוש רפתות עברו את הרפורמה, אחת שותפות של כמיליון ליטר והשאר עם מכסה קטנה של 410 אלף ליטר.

הוריו של ישראל גואטה עלו מטריפולי היישר למעברת בית ליד ובהמשך הגיעו למושב שלוה. כמו כולם, הם קיבלו מספר פרות וגם הקימו לול הודים. משבר ההתיישבות וארגוני הקניות דרדר את מצב המושב ורק לאחרונה הם התחילו להתאושש. לפני פטירתה, חילקה האם את נכסיה בין הילדים והעבירה לישראל, בצורה מסודרת, את הנחלה עם מכסת החלב. ישראל, בשנות החמישים שלו, נשוי לעליזה והם הורים לחמש בנות - אין בן ממשיך באופק.

בשנים האחרונות יש לישראל בעיות בריאות והוא קרע גם גיד ברגל. בעקבות המצב נאלץ לקחת עובד זר מווייטנאם שעושה את העבודות השוטפות ברפת. שכרו של העובד יורד מהתמורה הצנועה שנשארת לו ברפת, אך אין לו בררה אחרת.

מכסת החלב הייתה תמיד קטנה - בזמן הרפורמה הגיעה ל-300 אלף ליטר והוא קנה 65 אלף ליטר נוספים, אך כיום הוא לא יכול להתמודד עם המחירים הגבוהים במכרזה.

מראה הרפת מפתיע לטובה, ניכר שיש בעל בית ברפת שאיכפת לו ממראה, מניקיונה ומהשמירה על בעלי החיים שלה. שער כניסה, משטחי בטון על כל השטח בחזית הרפת ועד בית המגורים שעל ידה. לישראל יש ידיים טובות והוא עושה את רוב עבודות התחזוקה והבינוי ברפת. הוא בנה חלק מהסככות, מלונות ליונקים ופיתוחים נוספים.

מושב שלוה נמצא על כביש 40 מדרום לקריית גת ובדרך לבאר שבע. בשכנותו יש עוד מושבים קטנים שרובם עלו על הקרקע בשנות ה-50, שנות העלייה הגדולה מארצות המזרח הערביות וגם ממדינות המזרח הקומוניסטי. לפני שנכנסתי לחצרו של המארח, ישראל גואטה, עשיתי סיבוב ביישוב לראות את ההתפתחות שלו והמראה אינו מרהיב, במיוחד בהשוואה למושבים ותיקים ומבוססים. הבתים, התשתיות הציבוריות וגם התחזוקה הכללית של המושב - כולם ראויים לטיפוח ולהעצמה. המייסדים היו עולים מטריפולי ומטוונסי, תחילה במעברה ובהמשך עליה לנחלות במושב.

"אני לא מרוויח ברפת, מה שנשאר לי ברפת לא מצדיק את העבודה הקשה והאין-סופית. אני מוגבל בכל החיים הפרטיים בכל ימות השנה ובסוף החודש, מה שנשאר, אם נשאר, לא מספק את הצרכים ולא נותן תמורה לעבודה הקשה"

ישראל גואטה, בן ממשיך להורים שקיבלו שתי פרות וגיזולים קלאיים

לא נשאר כסף להשקיע גם במכון החליבה של אלפא-לוואל

הרפת נקייה ומושקעת והרוב בעבודה עצמית - יציקה אחר השנייה

הזנה - לפני שנים הוא הכין את האוכל לבד, לקח חליפה ממכון התערובות והשלים במזון גס משלו. זה היה יקר מאוד והוא עבר למרכז מזון "יצוב" בבאר טוביה ושם מקבל מנה רגילה, בחורף מחלקים פעם אחת ובקיץ פעמיים. העגלות מקבלות חציר דגן ושלושה ק"ג בליל חולבות ואילו ליבשות הוא מחלק ביד.

"מזון עצמי יקר יותר מבלייל קנוי וגם אין תחמיצים ותוספים".

מחזיק עגל בסכנת הפרות שמזהה את הדרישות ומרביע את הפרות. "אני לוקח עגל טוב, עם אם ואב "טובים", מהקניות שלי אצל אחרים, מגדל אותו והוא מעבר את הפרות במשך שנתיים וחצי

רווחיות - גואטה לא רואה עתיד לרפת שלו, אין לו בן ממשיך ובעיקר: "אני לא מרוויח ברפת, מה שנשאר לי ברפת לא מצדיק את העבודה הקשה והאין-סופית. אני מוגבל בכל החיים הפרטיים בכל ימות השנה ובסוף החודש, מה שנשאר, אם נשאר, לא מספק את הצרכים ולא נותן תמורה לעבודה הקשה".

ישראל מתייחס גם לרבים מחבריו: "אנשים נכנסים לחובות ולא משלמים למרכז המזון, מה שמקבלים משקיעים ברפת. אנשים שכירים נמצאים במצב טוב יותר מרפתן שלא גומר את החודש".

עליזה, אשתו של ישראל, שומעת את שיחתנו ובתשובה לשאלתי היא מדגישה בכאב את המיוחד בעבודה ברפת: "אין לנו חיי משפחה עם הרפת, אין יום ואין לילה, הרפת קודמת לכל אירוע משפחתי וישראל הרפתן מנוטרל מכל פעילות חברתית אחרת. לא אחת אנחנו יוצאים לקניות משותפות ואז מצלצל הסלולרי, בגלל האזעקה ברפת, וישראל עוזב אותי באמצע וחוזר לרפת וכך גם בגידול הבנות ובליווי הפעילות שלהן.

מבנים - כמו רפתות רבות במגזר המשפחתי כל הרפת היא סככה גדולה אחת, כאשר בצד אחד החולבות, בהמשך היבשות והממליטות - סך הכול 50 פרות. בקצה הרפת יש מאצרה שהזבל בה מצטבר כבר חצי שנה ומחכה לפינוי - ביקשו ממנו 8 ש"ל למ"ק פינוי והוא לא מוצא את הכספים למימון ההוצאה.

בצד הנגדי של הסככה יש עגלות בגילאים שונים וגם נשאר מקום לעגלים לפיטום - לגואטה יש 120 עגלים והוא אף קונה עגלים קטנים ממשקים אחרים.

מכון החליבה ותיק מאוד וכולל 8 צנצנות באמצע, מראהו מעלה הרבה נוסטלגיה מלפני 30 שנה, לתקופת אלפא-לוואל. ברפורמה לא נגעו במכון וסך ההשקעה הייתה כ-100 אלף ש"ל מעבר לעבודה העצמית. ישראל גאה במכון ובצנצנות שלו: "אני חולב את הפרות בחמש בבוקר ורואה את החלב זורם לתוך הצנצנות. זה גורם לי הנאה רבה ואני רואה את התגובה של כל פרה ויודע מה היא עושה ומה מקומה בעדר. כשהיא יורדת מכמות מסוימת אני מוציא אותה אם היא לא בהיריון".

ישראל לא עושה ביקורת חלב וכמובן שאינו חבר בספר העדר - נתונים רבים אין לו והוא מתבסס הרבה על התחושות שלו, על ביצועי הפרות וכלל העדר. הרכיבים שלו טובים וכך גם איכות החלב, הוא חורג מהמכסה ובינואר האחרון הוא ייצר מעל ל-30% חלב עודף (במכסה קטנה אין בעיה לחרוג, מספיקות פרה-שתיים).

הזרעות עושה ישראל לבד. אינו משתמש בשירותי שיאון אלא מחזיק עגל בסכנת הפרות שמזהה את הדרישות ומרביע את הפרות. "אני לוקח עגל טוב, עם אם ואב "טובים", מהקניות שלי אצל אחרים, מגדל אותו והוא מעבר את הפרות במשך שנתיים וחצי. כאשר העגלה הראשונה שלו נכנסת לעדר אני מחליף אותו. אני מרוצה מהשיטה, יש לי שיעור התעברות גבוה וכמעט כל הפרות נכנסות להיריון ובניגוד לחברים שלי שלא מגיעים למכסה, אני אפילו חורג וגם משלם קנסות מרגיזים".

את החלב משווק ישראל למחלבת גד ויש לו דעה מאוד חיובית על המחלבה ועל אנשיה ש"נעים לעבוד איתם".

הרפתנים הקטנים - גואטה, בראון, מנש וחיים

עליזה מתוסכלת שאין כל תמורה לעבודה הקשה שמושקעת ברפת

חיים ממו שמגיע מקריית גת לעבוד ברפת המשפחתית

“אין לנו חיי משפחה עם הרפת, אין יום ואין לילה, הרפת קודמת לכל אירוע משפחתי וישראל הרפתן מנוטרל מכל פעילות חברתית אחרת. לא אחת אנחנו יוצאים לקניות משותפות ואז מצלצל הסלולרי, בגלל האזעקה ברפת, וישראל עוזב אותי באמצע וחוזר לרפת”

הבליל רק עולים - אין קשר בין הבליל לבין ההכנסה שאנחנו מקבלים מהחלב (זו טענה שנשמעת בכל הרפתות המשפחתיות, כמעט בכל עת).

- יש ניכוי פרויון של 2% לשנה, אין לזה סוף וכך ההכנסות שלנו נפגעות מאוד.
- מחיר החלב בפיקוח ואילו מחיר הבליל חופשי ובנוסף אליו יש עלייה גדולה בהוצאות האחרות: חשמל, דלק, מאווררים, עבודה.
- יש חלב טוב אבל הכול יקר ולא נשאר כלום בסוף היום.
- עובדים קשה מאוד וזה לא משתלם - אין שבת, אין חופש ולא יכולים לצאת עם הילדים.

מילא, אם זה היה מכניס אז אפשר היה לקבל, אבל לעבוד ולעבוד ולא להשאיר כלום זה בלתי נסבל. אין לנו פנסיה כי לא נשאר כסף לחיסכון, אנחנו לא יכולים לעזור לבנות שלנו כי אין לנו במה ובניגוד לחברינו, אנחנו לא צוברים כל נכסים כי הכול הולך לרפת.”

אז אולי תסגרו את הרפת, תקבלו 2.5 ש"ח לליטר וישראל יוכל אולי למצוא עבודה חליפית ולהתפרנס בנוחות?

עליזה חוששת גם מהחלופה הזו: “אם נסגור את הרפת, ישראל יהיה חולה עוד יותר. גם היום הוא לא הולך לטיפול רפואי כי אין לו זמן, הוא דוחה תורים שנקבעו במרפאות ובניתוחים, אם לא תהיה רפת הוא יבלה את רוב זמנו אצל הרופאים. בבחירה בין שני המצבים, אני מעדיפה את המצב הנוכחי, על אף הכול.

זה בן אדם שחי לעבוד נטו, לא יכול לעזוב את הרפת כי יבואו ויגנבו לנו הכול, כל בעיות הבריאות נדחות ועד מתי?”

עליזה מדברת מהלב, לא מייפה את הבעיה, תחושת התסכול גדולה על התמורה הדלה מהעבודה הקשה בענף שאינה יודעת גבולות ומההשקעה הגדולה והאין-סופית ברפת ועל אף הכול “טוחנים מים” ולא מצליחים להתפרנס

מהרפת של גואטה לרפתנים בסביבה

לשיחה שלנו מצטרפים עוד שלושה חברים מהסביבה, חיים ממו שכן מהמושב, תעסה מנשה (מנש) ממושב משען ודוד בראון משפיר - כולם עם מכסות קטנות וחלקם מגדלים עגלים ואף יש להם ענפים נוספים (מטעים אצל בראון).

המאפיינים המרכזיים ביניהם די דומים, השותפות למכסה קטנה מאחדת אותם וכמובן, הרווחיות הנמוכה שמקשה על תפקודי פרנסה ראויים:

- בעגלים יש שנה קשה והגידול נע בין רווח קטן להפסד - גם אם עושים את ההפרדה בין הענפים קשה לעשות אותה בחשבון הבנק של הרפת.
- תנאי הסחר בענף החלב הורעו - מחיר החלב יורד ואילו מחירי

- להכניס את מחיר הבליל והמזונות האחרים לפיקוח.
- להגדיל את מכסת החלב של הרפתות הקטנות ולא לבנות רפתות חדשות.
- לעצור את הייצוא של מזון גס וקש לירדן ולעזה כי זה מעלה את המחירים אצלנו.
- להעניק סיוע של המדינה להגדלת המכסות ולהרחבת הרפת של הקטנים.
- ללוות את כולם בהדרכה צמודה ומבינה את העניין המיוחד של רפתות קטנות.

יצאתי מהמפגש בהרגשה כבדה של חברים-יצרנים שנשארים מאחור בדרישה הבלתי פוסקת להתייעלות, גודל הרפת אינו מאפשר להם לרוץ אחרי העגלה והם זקוקים לאוזן קשבת ולתמיכה חיצונית כדי לשרוד. ■

- בעיות קשות עם המועצות האזוריות והקשיים שהן מערימות עלינו, בהשגת רישיון עסק, בטיפול בבעיות הסביבה.
- עוד כמה שנים לא יהיה לנו כוח לסחוב עוד, אין לנו פנסיה אין לנו ביטוח ולא נשאר ממה להפריש - אין חסכונות.
- הבנים והחתנים שלנו לא רוצים להיכנס ל"חרא" הזה, גם עבודה קשה בתנאים מסריחים, וגם בלי תמורה.
- אין אלטרנטיבה לרפתן המבוגר, כל החיים זה רפת, אם נסגור מה נעשה? נהיה בקופת חולים.

הקשיים שלכם ברורים ומובנים, מה אתם מציעים לעשות כדי שזה יעזור לכם לצאת מהמצב הבעייתי שלכם?

- לחברים יש כמה רעיונות מעניינים לטפל בבעיה:
- שהממשלה תעלה את מחיר החלב כי אי אפשר להתפרנס.

מובילים בתכנון רפתות בארץ ובעולם
התמחות בתכנון מבנים חקלאיים

אגרופולן בע"מ מהנדס אבנר הורביץ
 באר טוביה 83815, טל. 08-8602272
 www.agroplan-il.com

אגרו AgroPlan